СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 252. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 28-го жовтня 1936. — VOL. XLIV. No. 252. Jersey City, N. J., Wednesday, October 28, 1936 THREE CENTS

ЛАНДОН ТАВРУЄ „НОВИЙ РОЗДІЛ" ЯК ТЯГАР НА „МАЛИХ ЛЮДЯХ"

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — У своїй промові, виголошеній до яких 20,000 осіб, зібраних у Конвенційній Галі, Алфред Ландон, републиканський кандидат на уряд президента Злучених Держав, гостро нападав на „новий розділ", закидаючи йому, що він упав головним тягаром на „малого чоловіка". Він називав видавання гроша урядом на „новий розділ" розкиданням, марнуванням і „безстидним" уживанням фондів на закупно виборців.

Він таврував теж конгрес за те, що піддався президентові Рузвелтові та сповняв сліпо його волю, віддаючи в цей спосіб у руки адміністрації законодатну владу.

У своїх промовах у Болтиморі й Вилмингтоні Ландон говорив, що Росія є зразком для політики прибічників Рузвелта.

РУЗВЕЛТ ПРОМОВЛЯЄ ДО МУРИНІВ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт промовляв тут на відкриттю нового будинку для відділу хемії университету Говарда, федеральної шкільної інституції, удержуваної для муринів.

У своїй промові президент не говорив безпосередньо до справ, які порушує теперішня виборча кампанія, і свою промову міг би був виголосити колинебудь в іншім часі. Він запевняв муринів, що американський уряд не признає забутих людей, ні забутих рас, та що уряд усе буде допомогати муринам добути вищу освіту. Це він називав справжньою традиційною американською політикою. Він підчеркував високе становище, яке муринський университет заняв між университетами краю; спеціяльно відділи права й медицини зачисляють між найкращі в світі, говорив він.

Ікес, секретар внутрішних справ, що був другим бесідником, вичисляв уже ріжні добродійства, які мурини дістають від теперішньої адміністрації.

АТАКУЄ РУЗВЕЛТА ЗА РОБІТНИЧУ ЗАПЛАТУ.

КЛІВЛЕНД (Огайо). — О. Чарлз Коклин виступив тут з гострою промовою проти президента Рузвелта за висоту робітничої заплати на допомогових роботах.

О. Коклин говорив, що ні один з кандидатів великих партій не говорить про висоту робітничої заплати. Заплата для допомогових робітників, що виносить 50 долярів на місяць занизька. Вони повинні добиватися $150 на місяць. „Робітник, що голосує за котру з великих партій", говорив бесідник, „зраджує жінку, діти й своїх товаришів".

Він називав Рузвелта „скебівським президентом".

ЗАПОВІДАЮТЬ ВЕЛИКИЙ СТРАЙК МОРЯКІВ.

САН ФРАНСІСКО. — Представники морських робітників на цьому побережжі заявили, що як їм не вдасться полагодити основних спірних питань на конференції з підприємцями, то морські робітники вийдуть у середу в ночі на страйк.

Має вийти на цей страйк 37,000 робітників.

В АМЕРИЦІ ЗАБИРАЮТЬ ГОЛОС У СПРАВІ ЕСПАНІЇ.

НЮ ЙОРК. — Заходами так званого „північно-американського комітету для допомоги еспанській демократії" відбулося тут У Медисон Сквер Гарден віче в справі подій в Еспанії. На це віче зявилося коло 19,000 осіб.

Бесідники, між котрими були: Марселіно Домінго, бувший міністер шкільництва й президент „лівої републиканської партії", Дона Ізабеле де Паленсія, посолка й амбасадорка Еспанії в Швеції, та францісканський монах о. Сарасоля, старалися доказати, що теперішній еспанський уряд не є комуністичний і не переслідує католиків.

На вічу роздавано летючки, в котрих о. Сарасолі зроблено закид, що він викинений з францісканського монастиря й католицької церкви.

МУРИНИ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ РУЗВЕЛТОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Саме тоді, як президент Рузвелт промовляв у Вашингтоні в муринськім университеті Говарда, перед готелем Білтмор, де головна кватира Демократичної Партії, група муринок улаштувала демонстрацію, походжаючи з таблицями, на котрих були написи: „Лінчі йдуть далі за демократичної адміністрації".

СТРІЛЯВ У ВОРОНУ, ПОЦІЛИВ КОРОВУ".

РОМ (Ню Йорк). — Два чоловіки вибралися тут у ночі з електричною лямпою на полювання на серни. Оба вистрілили рівночасно до звіряти, що його побачили при світлі лямпи, й убили його на місці. Як прийшли до звіряти, то переконалися, що це був мул. Оба потім заплатили власникові без суду по 15 долярів, щоб він тільки не питався за їх імена.

СОЮЗОВЦІ! ПИТАЙТЕ ТИХ, ЩО КАЖУТЬ, ЩО ВОНИ ЖУРЯТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЮ БУДУЧЧИНОЮ В АМЕРИЦІ, ЧИ ВОНИ Є В У. Н. СОЮЗІ. ВЖЕ 42 РОКИ У. Н. СОЮЗ БУДУЄ АМЕРИКАНСЬКУ УКРАЇНУ. І ДОКЛАДАЄ ВСІХ ЗУСИЛЬ, ЩОБ ЇЇ ВДЕРЖАТИ ЗОРГАНІЗОВАНОЮ, СИЛЬНОЮ І ПАТРІОТИЧНОЮ В БУДУЧНОСТИ. І ЧИ МОЖНА ВВАЖАТИ СЕБЕ СВІДОМИМ УКРАЇНЦЕМ ЧИ СВІДОМОЮ УКРАЇНКОЮ І НЕ БУТИ В СОЮЗІ, СЕБТО РАЗОМ З ТИМИ, ЩО ЗАВЖДИ ВИСОКО ДЕРЖАЛИ ПРАПОР УКРАЇНСТВА В АМЕРИЦІ? ЧИ МОЖНА КАЗАТИ, ЩО МИ ДБАЄМО ЗА НАШУ БУДУЧНІСТЬ В АМЕРИЦІ, А РАЗОМ З ТИМ НЕ ДАВАТИ НАШОЇ БУДУЧЧИНИ, СЕБТО НАШИХ ДІТЕЙ, ПІД ОПІКУ У. Н. СОЮЗУ?

СОЮЗОВЦІ! МАЙТЕ ВІДВАГУ ПОСТАВИТИ ЦІ ПИТАННЯ В ВІЧІ КОЖНОМУ ЧИ КОЖНІЙ, ЩО НЕ Є В У. Н. СОЮЗІ, НІ НЕ МАЮТЬ У НЬОМУ СВОЇХ ДІТЕЙ, А ЗВУТЬ СЕБЕ СВІДОМИМИ І ПАТРІОТИЧНИМИ УКРАЇНЦЯМИ. ПРИТЯГАЙТЕ ЇХ УСІХ ДО НАШОЇ ГРОМАДИ, А ЗРОБИТЕ ТИМ ЧЕСНЕ Й ДОБРЕ ТА ПАТРІОТИЧНЕ ДІЛО.

ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ФІЛЬМ.

В провінції Кребек, Канада, заборонено виставляти фільми, які надсилають Совети для большевицької пропаганди.

НАЙСТАРША АСТРОНОМІЧНА МАПА.

Перші астрономічні обсервації китайців нотовані вже в 2696-му році перед народженням Христа. Першу астрономічну мапу зладили в 600-му році перед Христом також китайці. Вона говорить про 1,400 зір. Тепер ця мапа є в Нац. Бібліотеці в Парижі.

3,300 БЕЗРОБІТНИХ НА ФАРМИ В МАНІТОБІ.

На основі умови між урядами домінії й провінції примінено 3,300 неподружених безробітних на манітомбських фармах. У подібний спосіб примістять 50,000 безробітних по фармах усеї Канади. Фінансувати будуть цей плян по половині домінія і провінції. Безробітні дістануть місячно по $5, стільки само фармер. Крім того кожний безробітний дістане по $2.50 бонусу за кожний вироблений місяць.

НАЙЛЕГЧЕ ДЕРЕВО.

В Середній Америці й на островах Західньої Індії росте дерево, зване бальза. Воно достарчає найлегчого деревного матеріялу. Бальза росте дуже скоро. За пять літ вона 15 м. висока, про 30 цм. проміру, а листя 75 цм. довге. Це дерево двічі легче від корка, а притім елястичне й сильне. Вживають його до виробу дараб, поясів безпеки і взагалі там, де треба заступити корок. Свою легкість завдячує дерево бальза тому, що наповнені повітрям комірки його стрижня є відносно великі й мають тонкі стіни.

ВБИВ ЧОТИРИ ГОЛКИ В ЧЕРЕВО ДИТИНИ.

Перед лавою присяглих у Станиславові відбулася розправа проти Л. Цеслі з Калуша, обвинуваченого за спричинення смерти своєї нешлюбної доньки. Бажаючи позбутися любки й дитини, бо мав намір женитися, Цесля вкрався ніччю до кімнати й вбив сплячій дочці 4 великі голки в черево. Дитину оперували в лічниці й вибрали 3 голки; четвертої не могли знайти. Від цеї голки дитина померла. Цеслю засудили за цей ганебний і нелюдський злочин на 8 літ тяжкої вязниці.

ЗНАЙШЛИ ЛІК НА ГЛУПОТУ!

Припадок, який недавно трапився у віденському захисті для недорозвинених дітей, розвязав у чудесний спосіб лікувальну проблему в тій ділянці. Сталося це при нагоді знимок рентгенольоґічних для наукових цілей, роблених саме з дітей-ідіотів того захисту. Щоб дістати якнайкращу знимку, д-р Візер кількакратно пересвітлював мізок промінями Рентгена. І яке було його здивування, коли після кількох днів зголосився до нього управитель захисту з запитом, що він такого робить дітям, що всі ті, які були в нього, виявляють несподівано значне покращання умових способностей. Навіть найтупіші діти змінюються основно, зачинають говорити і розуміти, є в силі скупчити свою увагу — коротко сказавши, немов бачиться прокинену в них душу. Переглядаючи описи курації д-ра Візера, не можна попросту вийти з дива, хоч тяжко покищо прослідити, в чому саме лежить тайна усіху. Можливо, що енергія, заключена в промінях Рентгена, побуджує нервову систему до розвитку. Певности в тому напрямі не має одначе і сам д-р Візер. Одно тільки відоме: чим молодша дитина і чим скоріше піддаємо її рентґеновій курації, тим скоріше і певніше наступає поправа. В багатьох випадках можна дитину навіть цілковито вилікувати. Слід одначе зазначити, що насвітлювання Рентґеном не можуть заступити дитині науки та виховання; вони роблять тільки нервову систему податливою для оформування розумовости. Тому, що нормальна дитина має в засаді податливу нервову систему, то й насвітлювання Рентґеном нормальних дітей не давали ніколи ніяких вислідів.

СКІЛЬКИ ПРОПИВАЮТЬ УКРАЇНЦІ В ПОЛЬЩІ?

Числячи, що в Польщі є 6,188,000 українців, які споживають (1933-34) по 0.35 літра 100° спірту на мешканця, по 4.5 літри пива в Галичині й по 1 літрі пива на Волині, дістанемо такі цифри: горілка — 6,188,000 душ по 0.35 літра=2,165,800 л. по 12.80 зл., це є 27,700,000 зл. Пиво — 18,400,000 л. по 0.80 зл., це є 14,700,000 зл. Мід, вино, рум, коняк — 2,600,000 зл. Разом 45,000,000 зл. Стільки пропивають українці в Польщі за один рік.

КОЛИ ПОЯВИЛИСЯ ПЕРШІ ОЛІВЦІ?

У вересні ц. р. минуло 175 літ від хвилини, коли повстала 1761-го року перша фабрика олівців у Штайні коло Нірнберґу. Фабрику оснував Каспер Фабер. Його олівці досі тішаться в Німеччині великим попитом. Але олівець є далеко старший. Перші вісті про олівці появляються коло 1350 р. Мистці другої половини середньовіччя скоро присвоїли собі техніку рисунку олівцем. На спосіб фабричного виробу олівців упав перед 175 роками скромний французький ремісник Каспер Фабер. Від цього часу небагато змінилося в способі фабрикації цього, здавалось би, маловартного предмету, що в розвитку цивілізації займає таке почесне місце. Сьогодні, як і 175 літ тому, вживається до виробу олівців графіту й каоліни з додатком закраски.

НЕВИДИМИЙ ЛІТАК.

Італійці будують літак, що був би невидимий для людського ока. Цей літак буде збудований зі спеціяльного кавчука, що має такі прикмети: є легкий, твердий, непроломний, невразливий на зміну температури й зовсім прозорий, отже невидимий. Летун цього літака буде точно все бачити навколо себе.

СКОНФІСКУВАЛИ ЗА ПОГАНУ МОВУ.

У Варшаві сконфіскували за погану польську мову книжку п. н. „Найкращий вибір монольоґів". В цьому „творі" не було ні одного речення, що було би поправне!

НУЖДА НА СЕЛІ.

В першому півріччі 1936 року консумція промислових виробів на селі в Польщі виносила ледви 50.3 проц. консумції з 1928 р. Хліборобські орґанізації стверджують, що разом з цим зменшилася теж консумція харчевих продуктів на селі. Селянські родини, що живуть на господарствах до 5 гектарів, приневолені випродувати вартісніші продукти, як: яйця, набіл і дріб, щоби покрити податки та здобути артикули меншої потреби, як сіль, нафта і сірники. Населення відживляється бульбою, капустою і тільки частинно хлібом. Голодування, що триває від кількох літ, спричинило, що на селі серед найздоровішої досі частини населення зачинає поширюватися в застрашаючий спосіб чахотка.

ПРИЗНАЮТЬСЯ, ЩО ЇХ ПРОМИСЛ НІКЧЕМНИЙ

МОСКВА. — Ціла советська преса розпочала чергову кампанію „самобичування". У редакційних статтях большевики самі признаються, що зле діється в Советах у науковій і промисловій ділянці. Є десятки тисяч учителів, що не мають середньої освіти. У Свердловську на пятьох місцевих редакторів ні один не знав, хто скомпонував оперу „Фавст", або хто написав драму „Король Лір". Подібне в ділянці промислу. Найгірше стоїть справа з текстильними виробами. В деяких фабриках є аж сто відсотків відпадків, себто уцілости все, що фабрика виробить, нічого не варт. Пересічно текстильні фабрики мають одну третину відпадків, себто одна третина з советської „славної" продукції ні до чого не годиться.

СТАЛІН ЖАРТУЄ.

МОСКВА. — „Асошіейтед Прес" у Москві вислала була до Кремлю листа, в якому просила, щоб дати відповідь, наскільки є правдиві або неправдиві вістки, що Сталін помер. На це дістала відповідь від самого Сталіна, писану синім олівцем: „Я довідався з чужої преси, що я вже давно опустив цей грішний світ. А що кожний повинен вірити цій пресі, коли він хоче бути цивілізованим чоловіком, тому я прошу вас повірити цьому також і не перешкаджати мені в спокою другого світу. — Й. Сталін".

ЕСПАНСЬКА БЕЗГОЛОВА БЕСТІЯ.

ПАРИЖ. — Вістки, що прийшли з Еспанії до Парижа, говорять, що ліві банди на спілку з еспанськими анархістами у місті Араґон виповіли послух каталонському автономному урядові і проголосили самостійність. Вони ніби обіцяли, що будуть боротися проти фашистів, одначе „завідувати, регулювати і контролювати суспільне життя Араґону" будуть самі.

БЕЛЬҐІЯ ОКРІПЛЮЄ ФРАНЦУЗЬКУ ГРАНИЦЮ.

БРІСЕЛЬ. — У звязку з виповідженням мілітарних договорів Бельґією в бельґійських парляментарних кругах обговорювали можливість укріплення бельґійської границі з боку Франції. Колиб так сталося, то це був би ще один доказ, що Бельґія рішилася направду йти власним, незалежним політичним шляхом, евентуально опиратися лиш на Англію.

ПОРТУҐАЛІЯ ОБВИНУВАЧУЄ СОВЕТИ.

ЛОНДОН. — На засіданню „комітету невтральности в справах Еспанії" Портуґалія предложила вичерпні докази, що не вона помагала еспанським ф а ш и с т а м, тільки Совети цілий час підпомагали червоних, щоб на цілому еспанському півострові завести комунізм. У Мадриді вже віддавна працює завзято большевицький амбасадор Розенберґ, який приїхав там з 140 ріжними спеціялістами. Розенберґ має такі впливи у лівому уряді, що часто бере участь у його засіданню. А большевицький консул Антонов-Овсеєнко керує військовими справами лівого еспанського уряду. Він теж має з собою сто кількадесять військових спеціялістів. Крім цього працює там Беля Кун, той сам, що по війні викликав був комуністичний переворот в Угорщині. На летунському полі Ґетафе, коло Мадриду, знаходяться десятки советських летунів з літаками. Советські кораблі доставляють до портів Барсельони, Аліканте й Картаґени сотні гармат, тенків, літаків і трійливі гази, як теж спеціяльні отрує для затроювання води і харчів.

З ЕСПАНСЬКИХ ПОДІЙ.

БАРСЕЛЬОНА. — Революційний штаб згромадив багато війська й розпочав загальний наступ на Каталонію. Біля Мадриду ситуація не змінилася багато. Революціонери остаточно перервали останню залізнодорожну комунікацію Мадриду зо світом. Залишився ще тільки автомобільний шлях, яким вивіжджають тепер з Мадриду тисячі авт.

ВИПАДКИ НА ФІНСЬКО-МОСКОВСЬКІЙ ГРАНИЦІ.

МОСКВА. — Советська преса вчинила ґвалт, що на фінсько-московській границі фінські вояки стріляють до советської військової сторожі. Беручи під увагу факт, що Москва вважає Фінляндію тісним союзником Німеччини, ці випадки, а передовсім криклива большевицька кампанія, набирають поважнішого значіння.

АНГЛІЯ ОГІРЧЕНА ВІДПОВІДДЮ ЛІВИХ.

ЛОНДОН. — Англійська публична опінія дуже огірчена гострою відмовною відповіддю лівого еспанського уряду на її пропозиції, щоб обі воюючі еспанські сторони, замісць розстрілювати полонених і арештованих, взаємно виміняли їх. Кажуть, що ця відмовна еспанська відповідь послужить англійському урядові як причина, щоб визнати уряд ген. Франка з хвилею, як він займе Мадрид.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

БЕРІМСЯ ДО ГРОМАДЯНСТВА

Наближаються врочисті дні, в яких святкуватимемо по всіх наших громадах память Першого Листопаду 1918 року. Будемо знов говорити про наш Рідний Край, про його змагання до волі й своєї держави. Будемо пригадувати собі світлі хвилі й будемо леліяти думки-мрії про те, що повинно й мусить прийти, себто про наше визволення. А заразом будемо застановлятися над тим, як нам будувати ту нашу власну силу, на якій хочемо оперти наші визвольні змагання.

Та при тім усім не забуваймо мати на увазі ще й те, що ми в Америці. Тому вже тепер подумаймо, як ті свята Першого Листопаду виглядатимуть тут за яких 15 чи 20 років, чи пізніше, коли вже не буде тут майже нікого, що вийшов з Рідної Землі, що там зріс і виховався, що там може й кров проливав за українську державу.

Справа, яку отсе порушуємо, є надто серіозна, щоб можна її легковажити, або збувати фразами. І саме тому, що ми не хочемо її збувати фразами, пустими надіями і кличами, хочемо звернути увагу нашого загалу на У. Н. Союз як на властиве джерело української сили в Америці. Так, У. Н. Союз це **наша власна сила** в Америці. Він репрезентував досі ту нашу силу і повинен її далі репрезентувати, якщо американське українство має виявлятись у сильній, зорганізованій формі. **У. Н. Союз — це наша власна організаційна, фінансова, культурна, моральна й національна сила в Америці.** Це тій силі можемо завдячувати і те, що українська іміґрація в Америці не пропала національно, що вона по десятках літ свого існування перемінилася з неформеної маси в зорґанізовану національно цілість. Це У. Н. Союзові треба завдячувати те, що американська іміґрація задержала такий тісний звязок з Рідним Краєм, що стільки матеріяльних жертв пішло звідси в Рідний Край, що стільки заходів пороблено тут і з політичного боку, щоб допомогти визволенню нашої Батьківщини.

На все те широке громадянство дуже часто забуває. Тому в Листопадові Дні не зашкодить йому це пригадати. А пригадати маємо ми — Союзовці. Хоч таке пригадування часами не дуже милий обовязок, бо за таку добру пригадку можна ще й потерпіти і почути терпке слово, то це не повинно нас лякати. Бо це громадське добро наказує нам так робити.

Тому кажім громадянству без обиняків: Якщо думаєте про те, щоб по старім поколінню було в Америці таке нове покоління, що памятатиме про Перший Листопад і потребу допомоги старому краєві — допоможіть негайно скріпити У. Н. Союз новими членами. І покажіть, що розумієте наше визвольне гасло: Власними силами.

„ФРОНТ".

(Оригінальний допис з Рідного Краю).

I.

„Фронт!" це оклик нової української партії в Галичині. А рівночасно з тим окликом підноситься праву руку на всхід догори, так, як це було колись у старинних римлян, а тепер є приписаним привітом в італійських фашистів та у німецьких гітлерівців.

Та нова партія хоче стояти понад партіями й зєдинити всіх українців у „**Фронті Національної Єдности**".

Її головним основником, а тепер і вибраним „**провідником**" є заводовий журналіст Дмитро Паліїв, колишній адютант ґенерала Тарнавського.

Та партія опирається на цілком нових орґанізаційних основах. Думаю, що буде для читачів інтересним пізнати ці основи.

Перший § статуту ФНЄ говорить про „**мету**" і каже, що є нею здійснення „**тез**", проголошених іще 1. листопаду 1933 р. на якійсь довірочній нараді.

Познакомімся отже з тими „тезами".

Перші три „тези" зістали сконфіскований; відносяться вони мабуть до справи соборности і державної самостійности українського народу.

4-та „теза" звучить: „Сильною чинить Націю **провід**, що орґанізує життя і ним кермує — це наш закон".

5-та „теза": „За основу Нації визнаємо **сімю**, оперту на єдинотривких засновках **християнської** релігії. Релігію вважаємо скарбом Нації і визнаємо конечність **релігійного зєднення** всіх українців".

6-та „теза": „Духова культура і гін до могутности рішають про майбутнє Нації. Тому культурно-освітнє життя і виховання молоди мусять бути пляново формовані проводом по лінії змагань Нації.

7-ма „теза": „В основу господарського життя ставимо **працю і** право кожного українця на **повне** користування **здобутками його праці**. Тому визнаємо право власности на **землю** тільки за тими, що на ній **працюють**, вимагаємо контролі громадянства над капіталом, пляновости продукції та її розподілу".

8-ма „теза": „Інтереси Нації ставимо понад соціяльні інтереси станів. Тільки господарсько сильна і **здобувча** нація забезпечить своїм членам повний добробут".

Годі нам обговорювати ближче кожну „тезу"; візьмемо на увагу лише деякі неясности.

І так — вже орґан еп. Хомишина „Нова Зоря" завважив, що добре то говорити про християнську релігію, але їх є багато. Отже **котра?** Та 5-та „теза" визнає також „конечність **релігійного зєднання** всіх українців". — Но, — але котра то властиво релігія має їх зєдинити?

Знаємо, що до основників того „фронту" та до вибраної на партійним конґресі „політичної колеґії" належить і львівський гр. кат. львівський каноник о. Блозовський. Отже виходило би, що тою зєдиненою релігією має бути греко-католицька, підчинена Римові (Ватиканові) церква. **Але** українських греко-католиків є лише чотири міліони, а українців православних майже **40 міліонів**. Котраж тепер релігія і котру має зєдинювати? На це відповіди нема. Але це мабуть не важне, бо члени „фронту" мусять безумовно у всім слухати „провідника". Значить, що „провідник" вирішить і ту справу.

А тепер друга складна справа. Це „теза" число **сім**, котру ми вгорі дословно напровадили. Вона каже, що кожний українець має повне право користуватися здобутками своєї праці, або інакше сказавши — ніхто другий не сміє користати зі здобутків його праці, хоби той другий сам був українцем. Виходить з того, що ґазда, власник ґрунту — не сміє користати з праці свого наймита і наймит мусить діставати в нагороду повну вартість своєї праці, хочби ґазді не лишалося нічого. Те саме відноситься і до фабрикантів: вони не сміють мати найменшого зиску з праці робітника і не повинні використувати того факту, що мають середники продукції в своїх руках, то є доми фабричні, машини, гроші й т. д.

Дальшою консеквенцією цього є друге речення цеї 7-мої „тези", що лишень ті мають **право на землю**, що на ній **працюють**. Дідичі, власники великих дібр — не сміють мати з тих дібр ніяких доходів, бо ті доходи повинні вповні належати до робітників, що ті добра управляють і плоди з них збирають. Іншими словами й справді: „право власности на землю — визнає ФНЄ лише за тими, що на ній працюють". — Виходить отже таке, що ті „тези" цілком покриваються з тезами всякого роду **соціялістів**. Але чи п. Паліїв справді разом зі своїм о. Блозовським пристав уже до соціялістів та задуме експропріювати власників фабрик та дідичів, а навіть „куркулів" — про це треба таки дуже, дуже сумніватися. І сумніваюся, чи наприклад о. Блозовський приложить рук до забрання митрополичих дібр від львівської митрополії на річ працюючих у них селян.

Фіґурування о. Блозовського в цілій тій імпрезі робить враження, що він зістав спеціяльно висланий „свище", щоби безпосередньо знати, що в кругах пп. Палієва і Волинця діється, тай щоби врязі потреби заложити гальму на їх розгонове колесо.

І тут випадає сказати конче дещо і про п. **Волинця**. Був він довший час агентом большевиків, а яко „сельроб" зістав був навіть послом до польського сойму.

Нарешті він вирікся публично комунізму і став щирим українцем. Волинець є далеко спосібніший від Палієва.

Вертаючись до „тез" — і задумуючись глибше над ними — мусимо прийти до переконання, що ціла та 7-ма „теза" вставлена зістала лише в тій цілі, щоби позискати для „Фронту Н. Є." також і робітництво. Що воно супроти засади послушенства для „**провідника**" буде дуже мало що мати до балакання, а ще менше до рішання — це річ очевидна.

Юрій Горовенко.

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ВЕЛИКА ІДЕЯ

В місяць народин Рідної Школи.

Річниці, звязані з деякими важнішими хвилинами життя людини, викликають потребу, їх відмітити, пошанувати. Це діється особливо тоді, коли дана людина має матеріяльні засоби на те, щоб собі позволити на влаштування своїх уродин, імянин, заручин, весілля, чи чогось подібного. Буває це й тоді, коли дана людина **заслужена.** Тоді відмічує важніші хвилини її життя ближче, чи дальше окруження. Те саме діється у відношенні до подій, що мали якийсь більший вплив на уформування долі народу. Такі події обходить ввесь нарід — весело чи сумно, залежно від наслідків, спричинених тими подіями. Також важніші хвилини в розвитку якоїсь громадської установи відмічує громадянство. Тим чином висловлює признання своїм попередникам за їхню дбайливість і передбачливість, поширює й закріплює вагу даної установи, доказує, що сучасне покоління розуміє мету і змагання дотичної установи і знає їхню вартість.

У жовтні (29-го) перед 55 роками (1881) взяла свій початок теперішня **Рідна Школа,** що в той час називалася „Руске Товариство Педагогічне". Заледви 13 людей дали йому початок. Були це особи з найвищих духових верств народу, здебільша професори університету, гімназії й народних шкіл. Ні одного з них нема вже між живими; 12-тий з черги член-основник, проф. Корнило Заклинський, помер саме в році 50-літнього ювилею (1931), а останнього члена-основника, о. сов. Олександра Стефановича, що щиро вітав ювилейний Загальний Зїзд Р. Ш., але наступний Зїзд вже його не застав між живими. Дуже сумний, майже ніякий стан українського шкільництва в часі, що попереджував оснування Рідної Школи, викликав потребу такого товариства.

Великими заходами провідньої тоді церковної єрархії вдавалося час до часу виєднувати якийсь паперовий патент в австрійського цісаря про права української мови у школах. Але це був такий час, що замісць живої мови народу заводили мертвеччину, мішанину старословянської церковної мови. В р. 1866 приняли в галицькому соймі у Львові закон про „краєву шкільну раду", а в 1867 р. вийшов у життя некорисний для українців закон про мову навчання в народних і середних школах проти дуже різкої і демонстраційної опозиції тодішнього українського представництва в соймі. Ці закони віддавали все шкільництво на галицькій землі в руки поляків. Народня школа ділилася на нижчу (по селах) і вищу (по містах). Селянин не мав уміти того, що міська дитина, а тимсамим мав утруднений доступ до вищої школи. На більше число українських громад у Галичині, було більше польських шкіл, як українських. На 3 міліони українців у той час була всього одна українська гімназія, а вчительської семинарії не було ані одної. Про інші школи навіть не було мови. Освітній стан українського народу в Галичині був жахливий. Не поправляв його ні введений шкільний примус, ані ніякі розпорядки. Треба було громадянською, збірною волею будити в народі почуття потреби освіти й цю потребу заспокоювати відповідними засобами. В той час існувало заледви кілька ще молодих українських товариств з метою ширити чи піддержувати в народі культуру; були це Руска Бесіда, Руский Народний Театр, Просвіта й Наукове Товариство ім. Шевченка. А тимчасом у тодішній Австрії вже деякі народи додумалися, що глибший корінь під рідну культуру можуть витворити **шкільні** товариства. Їх творили німці, чехи, словінці. За ним прикладом пішли й українці і — не помилилися.

З цілої програми першого статуту почали в перших роках існування товариства здійснювати те, що в той час було можливе; піклуватися долею українського вчительства, ставити владі домагання дотично потреб у ділянці шкільництва, видавати дитячі книжечки, а то й дитячий журналик, а згодом і вчительський журнал. І хоч товариство вело тоді таку політику, що її в той час могли сяк-так зрозуміти хіба чинні виховники (вчителі і священики), то всеж таки серцем почали відчувати її селяни, а навіть більше національно відстале — міщанство. Вже в листопаді 1881 р. вступив у члени перший селянин, а в 1883 р. перший міщанин. За 20 літ діяльности (1891) мало товариство 1,000 членів. За дальших 10 літ 4,320. За нову десятку — 23,617 і т. д.

Коли порівняємо з тодішнім станом і розвитком Рідної Школи теперішній її стан, то завважимо не тільки поступ на кожному кроці (на ширині організації — 91,000 членів на початку жовтня 1936, на численних школах, захоронках, дитячих садках, гуртках доросту, видавництві книжок і преси), але — що головне — на змаганнях: охопити своїм впливом усю українську молодь і надати виховній українській політиці один здоровий напрямок; такий напрямок, щоб українське виховання при всіх злиднях і перешкодах могло постачати українській нації здорових духом і тілом, свідомих завдань і мети нації, твердих добрим характером громадян. Важке це завдання, але вимога часу, тверда постанова, 55-літній досвід і піддержка широких кругів українських мас з усіх усюдів допомагає поставити виховну справу щораз краще, зробити з неї одну з найважніших зпоміж усіх, що їх мусить сама нація заспокоювати.

Маючи розвиток Рідної Школи й висліди її піввікової діяльности перед очима, мусимо кожного року не то згадати великих, передбачливих творців того діла, але й віддати пошану самій **ідеї;** мусимо поширити її значіння в масах і добути потрібні засоби на сильніше закріплення, на дальший розвиток. До цього надається найкраще місяць **жовтень, місяць народин Рідної Школи.** В той час усі умові працівники вже на місцях. У той час селянство вже по важніших господарських роботах, вже має перед очима висліди своєї важкої господарської праці.

У той час повинні попри скромні чи величавіші рідношкільні свята відбутися в кожній місцевості видатні збірки чи складки гроша чи рільних продуктів на те, щоб виховне товариство могло задержати рівномірність у своїй діяльності й не журилося стільки матеріяльною стороною. Йому треба дати змогу спрямувати всю енергію на **моральний** вислід. Піддержмо звичай, заведений від ювилейного (1931) року і спільними нашими зусиллями, помічю старших і молодших поставмо в цьому місяці Рідну Школу на тверді матеріяльні основи. Тим дамо доказ нашої **пошани** для самої ідеї і зрозуміння шляхів нації. — („Рідна Школа").

Лев Ясінчук.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(41)

Щож йому ще залишається? Не впадеж отут серед снігу і не дозволить вкрити себе заметою, поки серце його тічко і міцно тукотить у дзвінких грудях, що ніколи, ніколи не відмовляли місця і простору отому метушливому куснику мяса.

Матвій вже зник. Тільки сіра завіса від неба до землі окружена чорним рубцем лісу. І там десь по тому вже боці і батько Володька. Хлопець вернувся...

Але так трагічно не було, як це видавалося. У штабі і своїх справ „до чортової матері" Хто там, особливо за якісь „барські" стільці та бебехи, буде голову сушити. Був, правда, якийсь в окулярах, що самі до носа вчіпилися, питав Матвія, покартав, що, мовляв, не до свого діла старий брався. Натомість старий делікатно, уважно та докладно вияснив, що „ото жінка і малий поклали" туди а він сам „Богу — душу винен" і хай який суд прийде, то він на хрест присягне, що ніколи в життю чужої соломини для себе не взяв.

Той в окулярах і не довго питав. Чогось розсердився, дав управляючого. — Вайна, а он чьорт знает, з чем лезет. Іді, старік, й дамови і сіді на печке.

От і все. Вернувся Матвій і все до слова розповів. Володько й очима, і ротом, і вухами впиває слова і з кожним згуком з душі його зповзає тягар. Але все таки ввесь не зпова, а лишився десь там, мов решітки якогось намулу...

— o —

У цей саме час за селом на тиляєвських, башковецьких й угорських полях риють окопи. День по день ходять до них сільські дівчата та підлітки хлопці. Ходить і Катерина. Дощ, сніг, мороз, метелиця — все одно. Війнаж не стоїть у дощ чи метелицю. Хлопцям, що понад пятнацять років мають, платять руб, дівчатам усім на гул пятьдесять копійок.

Справляють дороги. Рубають молодий ліс і жердям встеляють і присипають.

Праці тут досить та хісна мало.

Умерла тоді Марта — сестра Гнидки. Молода ясноока дівчина. Володько на похорон ходив. Пішла назяблася на окопах, дістала якусь погибель, покашляла два тижні, похиляла і відійшла. Мала вісімнацять літ. Саме тоді і Гнидку білобілетчика потягнули.

А Володько? Хіба він сам не працював для війни. Перед Різдвом метелиці ущухли і почалась одлига. Химерний, лютий захід жбурнув дикими теплими вітрами. Щезли на вікнах ласиці, поспіхом оголювалась земля, дорога погнулась, попустила й тяжкі батерійні коні місять мерзенну багнюку.

Гострий наказ: всі до праці! Погнали з кожної хати по двох, по трьох. Катерина не вилазить з окопів. Василь ліг, кашель його душить, у грудях пекло, голова стяжіла. Простудився, видно. Забрали Володька. Пішов він у казьонний ліс і день по день січе хворост на дорогу. Сажень — руб. Вечором тягнеться сім верстов до дому. Приходить і навіть роздягатись не хочеться, але лягти ніде. Скрізь москалі з „маршових рот".

На Різдво, першого дня по всюночній, люди святкувати захотіли. Не вийшли до праці. Саперне начальство двох верхівців замісць старости в наказ по селі пустило. Ті буревієм пролетіли селом від пят до очей в багні, нагаями, кого застріли, списали здовж і поперек. До кого в хати ввігнались, застали людей при обіді — столи, миски, горшки — все стрімголов на боки розлітаєлося, а хто був у хаті, кожний хапав лопату й до праці. Дісталося й хорому Василеві, бо в Матвія в той час якраз нікого дома не було. Лютий сапер накинувся на хорого й сперезав його кілька разів нагаєм.

Після лісу Володько ходив „до окопів". По відлизі знов притиснув мороз. Гола земля закостеніла й тільки де-не-де видно снігові лати. Ранок. Усі зі світанком встають. Мати варить „кірпічний" чай, Катерина, Василь і Володько йдуть. Вдома батько, мати і малі.

По полях копають глибочезні ями, ярусами вкладають дерево, засипають землею. Копають окопи з ходами, бліндажами, скорострільними гніздами, перебіжками, захоронками.

На весну, видно, наступу сподіваються. По цілому запіллі фронту — йде, чи повне горе праці. Копають ями, їх заносив сніг, сніг розставав і ями заливались водою, обвалювались, ринулись. Після їх оправляють. Часто цілу лінію окопів касували і починали нову.

Чому це так, пощо — Володько не міг знати. Ніхто й інший цього не знає. На то є там вгорі інжиніри. В мудрість тих інжинірів навіть останній непомітний хлопчина Володько не вірить. Стільки народу, стільки праці — зайвої, нерозумної. Стільки грошей. Нічого не робиться докладно, основно. Знаряддя праці, якого цілі гори навезли, не шанується, нищиться. Купи іржавих звідбитими ручилнами келепів, лопат валяється без догляду, і їх розтягає, хто хоче.

Доглядачі сапери від найменшого до найстаршого дивляться на все „з наплювательной точкі зренія". По бліндажах горять вогні і там гуляють з дівками Бикови, Рикови, Колумбаєви. Пики в них повні, червоні. Одягнені у довжелезні шинелі, взуті у валенки, в папахах, зпід яких сторчить лиш ніс, під котрим безупинно димить махарчана цигарка.

Деякі дівки набирають собі багато „днів". Іншим їх знов недостає. Володько в своєму пальтишку та чобітках надто гостро відчуває холод. На нього не звертає уваги ніякий Биков, а жене „у бараний ріг". Тільки Володьками й тягнулася праця, на скільки ставало їх сили. Мозолі на хлопячих руках, душевне огірчення, злість на несправедливість. З Володьком сотні інших хлопчиків, подібних на виколуплені земляні брили. Всі вони довбають келепами, рискалями мерзлу землю. Бризки її січуть у вічі. Вітер стреже полями, смалить обличчя, що горить лютою барвою. Червоне буревійне сонце поволі хилиться й спадає за башковецький ліс.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ:

1. Чому я за Рузвелта?

Нам, українцям, що стали горожанами цього краю, треба теж добре застановитися, на яку партію віддати наш голос в дні 3. листопаду. Я розбираю справу по совісти. І споглядаю на господарку двох останніх президентів. Як відомо, одним з них був републиканець Гувер, а другим є демократ Рузвелт. Всі ми знаємо, куди докотилася господарка краю за президента Гувера. Чи він тут завинив, чи ні, але факт фактом, що він оставив край у повному хаосі. А чейже він міг завчасу трохи натиснути на багатирів і банкирів, щоб думали не тільки про свої зиски, але й про добро інших, себто про добро тих міліонів, що могли кожної хвилі остатись без роботи і бути тим робом позбавленими кусника хліба, що, як усі добре знаємо, дійсно потім сталося.

Робітники, що відчули безробіття на своїй шкірі, не можуть бути проти поновного вибору президента Рузвелта, бо він дав зараду лихові. Певно, що булоб краще, щоб кожний мав роботу і не потребував бути на „реліфі". Але щож робити, коли Гувер оставив нас без роботи! Певно, що адміністрація Рузвелта була змушена робити можливо й багато помилок. Їх легко тепер знайти і легко за них критикувати през. Рузвелта. Але не треба забувати, що реформи теперішньої адміністрації стрічалися завжди з великим опором републиканців і багатирів. Вони то страшили нарід, а то й тепер страшать ще, що Рузвелт нищить американську конституцію, що веде край до совєтизації й т. п. Та ми, робітники, глядимо на цю справу так, що през. Рузвелта треба задержати далі, бо він облекшив положення робітничої кляси.

Петро Гринишин,
Асторія Л. Ай.

---

2. ЗА ДЕМОКРАТІЮ.

Нема найменшого сумніву, що велика більшість українського громадянства, хоч як любить демократію, не схоче піти в будуччині дорогою соціялізму й ограничення громадянської свободи, які заповідає теперішня Демократична Партія Рузвелта.

Подавляюча більшість людей вказує при кожній нагоді на це, що Рузвелт дає „реліф" (запомогу), що впровадиє державні роботи, що взявся за поправу долі робітника — обниження годин його праці та підвищення платні. Що це тільки „маґнати" йому підставляють ногу.

Дещо з цього може бути правдою. Нелюдським булоб закидати Рузвелтові злу волю в його діянні. Але доброї волі ще замало. Треба — перш усього — крім доброї волі, також і доброї системи. І зо системою Рузвелта сьогодня боряться справжні американські демократи. Правда, Рузвелт зачав свої реформи від „поправи" долі робітництва. В тій цілі впровадив „Ен-Ар-Ей". Але та була неконституційною... А навіть за час її існування нічого не поправилося, навпаки, доперва по знесенні „Ен-Ар-Ей" — це ясно виказує статистика — обставини почали кращати. Правдою є, що люди, що є в біді, одержують запомогу, а багато з них працюють на роботах „Доблю-Пі-Ей" („праджектс"). Але це гіркий хліб. А що найгірше, що ніхто з ентузіястів Рузвелта не подумає, що далі буде? — Коли скінчиться вже раз „реліф", а зачнеться дійсна праця? Чи теж поволі ціла американська нація перейде на цей „реліф"?

Републиканська Партія також вважає, що в скрутному положенні треба дати людям піддержку. Але розвязка американської проблеми, це привернення нагоди до дійсної праці, а не політичний „реліф". Не зле тепер поводиться лише тим, що прислуговуються Рузвелтовій Адміністрації; ці мають першенство в „Доблю-Пі-Ей" роботах та в запомозі. В цей спосіб запомога прямує шляхом що веде до переміни громадян в політичних рабів, що за кусок допомогового хліба мусять стояти в політичну ласку тих, що при владі. Іншими словами, запомога сталася політичною зброєю в руках Адміністрації Рузвелта.

Тут якраз є місце на маленьку практичну лекцію. Питання: якаж це демократія, коли громадянин за політичну ласку мусить вирікатися свободи власної опінії? Це радше виглядає на глум над демократією.

Бо коли вже має бути демократія, то хайже кожний має однакове право на все, хай кожний вірує так, як йому наказує його душа, хай кожний одержить однакову увагу та опіку. А колиж це знову має бути диктатура — бож ніхто не заперечить, що президент Рузвелт одержав багато диктаторської влади від самого таки конґресу демократичного — то також: хай же ця диктатура буде справедлива; також хай вона однаково подбає про всіх!

Ось тут власне місце показати тим, що то так нераз галасують про демократію, та щоб примилитися масам громадянства, лають диктатуру на всі заставки, — на це, як то справедливою та фальшивою може бути демократія та скільки нагоди бути справедливою та доброю має диктатура, якщо вона такою хоче бути. Це кажеться тут не для пропаґанди диктатури. З того лише виходить, що в практиці важливішим є це, хто править, ніж це, якою системою він править.

Але коли маємо щось, що не є ні демократією ні теж диктатурою, то як його назвати? Чи не хаосом?

Суть демократії лежить у цьому, щоб кожний мав однакове право на все, однакову свободу та однакову опіку й справедливість від уряду та від цілого суспільства. За це знову, він має супроти уряду та суспільства горожанські обовязки конструктивної праці В противному разі демократія буде лише пустим, безвартісним та демаґоґічним кличем, що стоятиме на услугах крикливого та нещирого політиканського спекулянта.

Це значить — добробут людей не залежить якраз від того, яку форму правління вони мають, але від того, хто є в центрі того правління, хто рядить та наскільки совісно рядить.

Америка була, й ще ніби „є", країною демократичною. Диктатури тут не хотять. Колиж так, то хай же ми маємо дійсну демократію, а не якусь зденґенеровану форму її, яка властиво є осоружною демократичним принципам. Хай уже буде така демократія, яка панувала в Америці до приходу Рузвета до влади.

Евген Скоцко,
Ню Йорк, Н. Й.

ДУРМАН СОЦІЯЛІЗМУ.

Під таким заголовком вийшла з друку нова книжечка „Книгозбірні Вістника", у Львові, написана Дмитром Донцовом. Імя Донцова, як теж його ідеї, відомі всюди, де тільки живуть українці. Він має завзятих прихильників тисячі миль поза Львовом, як теж має завзятих противників таки під самим носом, у Львові.

Донцов проповідує динамізм, енерґію, волю до чину, охоту до боротьби, і всі ці моральні первні він звязує з українськими націоналістичними почуваннями. Противники ідей Донцова закидують йому, що він „анархіст", „хаотик", що говорить тільки про динаміку, волюнтаризм і т. п., а не згадує нічого про конкретні річи. Та Донцов каже, що його завданням є розбудити нашу приспану волю до чину. Конкретну програму для самого чину він лишає іншим.

В „Книгозбірні Вістника", якою завідує сам Д. Донцов, вийшло вже кільканацять книжечок цікавого і глибокого змісту. Не менше цікавою є теж його остання книжечка „Дурман Соціялізму", що складається з чотирьох розділів: До традицій, Про соціял-ідіотів, Евнухи доктрини, В путах фрази.

В першому розділі він обговорює вагу традицій у життю кожної нації: „Нація це щось більше, як ті, що хочуть сьогодня робити її історію. Це велика спільнота тих, що жили. Ці останні далеко численніші від перших і — не все від них дурніші. Вони не щезли на віки з нашого життя. Сходячи з історичної арени, вони заповіли дітям і внукам свої погляди, ідеї і цілі, які здійснюються звичайно не одною ґенерацією. Борючися і вмираючи за національний ідеал, як вони його розуміли, ці мерці лишили нащадкам велику скількість мрій, поривів, змагань, спогадів слави і приречень борні, величезну силу колись активної енерґії, що може й напомацки, але вперто простувала до осягнення національної мети, цілу симфонію ідей, в яких вразливе вухо знайде свій сенс; ряд відірваних натяків, з яких думаючий чоловік випровадить ідеал нації, як математик з незрозумілих ляїкові знаків — ясне для всіх рішення задачі".

Далі автор розкриває, як хитро та підступно наші вороги старалися знищити нашу національну традицію, а підставити під неї холодне, розважне розумування, або в найкращому випадку етноґрафічну, аполітичну традицію. Він каже:

„Коли росіяни вивозять на Сибір родини розстріляних в українських селах і містечках, щоб память про екзекуцію не дійшла до нащадків; коли вони систематично виголоджують і вилюднюють Запоріжжя, найсильніше вогнище протесту проти чужої влади, вони знають, що роблять! Знають вони також, що вони роблять, коли зачинають виводити право нації до життя з засад абстрактної справедливости, які можна (не так як вікові традиції), толкувати нині так, завтра інакше. Таксамо, коли стараються вбити клин між нарід та його інтеліґенцію; роблять вони це тільки тому, щоби забрати масам память про їх минуле, ту память, яка живе в освіченій верстві нації та на якій може одиноко оснувати свої права нація".

Обговорюючи прикрі наслідки, що повстали в українській нації через розточення нашої традиції навіть у серцях інтеліґенції, автор питає: „Де при таких обставинах було шукати нашій інтеліґенції споминів, що служилиб їй дороговказом в боротьбі? Чи можна було зогрівати упадаючі від зневіри серця? Де було взяти той ентузіязм, з яким клали своє життя на вівтарі рідного краю борці Вердена, або німецькі добровольці? Жменька повних посвяти безумців, яких імена все вимовлятимуться з непокритою головою, знайшлася і в нас, але що сказати про масу інтеліґенції, що й досі хитається між запорозьким оселедцем і „Капіталом" Маркса, між рідним краєм і „соціялістіческим атечеством"?

Автор також звертає увагу, що не все, що належить до нашого минулого є нашою рідною, національною традицією. В нашій історії є також великі зрадники і їх зраду вороги українського народу хочуть нам защіпити, немовби це була наша традиція. „Хитання", пише Донцов, „мусять раз на все скінчитися. Мусимо вибрати: або „Свята Софія" або „релігія це опій для народу"; рідний край, або пролетаріят, що „не знає вітчини"; власна держава, або „соціялістіческое атечество", що не любить границь; Мазепа, або Кочубей; Хмельницький або Кисіль; „громадянство", або націоналізм; зречення з самостійної політичної ідеї, або власна державність; національна непідлеглість, або соціяліст Драгоманів; безоглядний хід наперед, або безнастанне оглядання на засади „гуманности" і „справедливости"; власна національна ідеольоґія, або нібито інтернаціоналізм, що є лише покришкою для чужого націоналізму, ворожого нам суттю і формою".

У другому розділі автор обговорює родовід теперішнього соціялізму та виказує безглуздність цього явища, що він у нас принявся. На адресу наших інтернаціональних соціялістів він говорить з докором: „Колиб наші соціял-ідіоти мали розум і оцінювали ворога за його діла, а не за його слова, то вони повинні булиб сказати: „Коли доконане Леніном насильство доконане в імя соціялізму, най буде проклятий такий соціялізм..." Але соціял-ідіоти розуміють інакше: „соціялізм, це велика річ; отже, коли в імя соціялізму нас знасилував Ленін, хай живе Ленін!"

В дальших розділах автор подає у формі діяльоґу перехрестя поглядів старого українського просвітянина, позбавленого всяких націоналістично-державних первнів, з новим українським типом, продуктом нової, героїчної, націоналістичної течії.

СТВОРІМ ДОПОМОГОВИЙ ФОНД ДЛЯ ПИСЬМЕННИКІВ.

Здається, що українському загалові в Америці і Канаді ще не відомий лихий стан і здоровля і критичне матеріяльне положення нашого визначного і заслуженого письменника Василя Стефаника, що то присвятив своє життя для студіювання селянської душі. Цеж він у своїх коротеньких нарисах представив так вірно життя нашого селянина. Одну зі своїх новель присвятив він теж і українській еміґрації. Це „Камінний Хрест", де описує, як то селянин Іван Дідух продав свій ґрунт і вибирається з родиною до Америки, а на спомин по собі поставив камяний хрест на горбі, де працював ціле своє життя. Прегарно і вірно змалював тут автор найтраґічнішу хвилину в житті Івана, як то він прощається зі свояками і селом; а вже до найбільшого вибуху розпуки доходить він тоді, коли то еміґранти скидають свою сільську одежу, а надягають „цайґову". Ніхто інший в нашій літературі не зумів так вірно передади переживання нашого селянина та його траґедії як Стефаник, і то мовою, взятою з уст народу. Тому ми повинні тепер, коли він знаходиться в критичному положенні, віддячитися йому за його надзвичайну творчість і прийти з матеріяльною помічю. На мою думку, було би дуже добре, якби по важніших українських осередках завязалися допомогові комітети для хорого письменника Василя Стефаника та зібрали малі жертви і вислали підмогу такій заслуженій одиниці. На ту ціль висилаємо через Обєднання від себе $2, а від п. Михайла Болехівського $1 і віримо, що український загал в Америці й Канаді поспішить з жертвами. Як каже приповідка: „Ніхто не відає, як хто обідає". Так мається справа і тут. Не кожний знає матеріяльне положення письменника, але кожний з нас знає, серед яких невідрадних відносин живе сьогодня господар на селі в краю, де з приходу годі вижвити йому родину та оплатити податки. А власне письменник Стефаник живе на маленькому господарстві в селі, а недуга його вимагає лікування, що потягає за собою великі видатки.

Вже кілька разів була згадка у „Свободі" про те, що твори Стефаника вийшли в цілости як ювилейне видання і можна їх набути у сина письменника, що тепер перебуває в Канаді. Книжка коштує $5. Кожна має оригінальний підпис письменника. Замовлення можна слати на адресу:

George W. Stefanyk,
Alberta College,
Edmonton, Alta., Canada,

а кому вигідніше, то може писати і до нас:

105 Wilhelm St., Joliet, Ill.

Анастасія Кочан.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Повідомляю членів відділ 130 У. Н. Союзу в Ню Йорку, щоб у справах братських і Союзових голосились до мене в суботу, а не в четвер, як це я заявив членам на зборах.

М. Коваль, секретар.

Кажуть, що Крупайлюк знайшовся у великих фінансових тарапатах і з тої причини має великі клопоти.

— Та де там! Він не має ніяких клопотів, він уже банкрот!

В кожній українській хаті повинен знаходитися часопис „Свобода".

ЗІ ШТУКИ

Французька преса про українського артиста.

La Revue Moderne Illustree des arts de la Vie, видавана в Парижі при співпраці найвизначніших знавців і критиків штуки, помістила похвальну згадку про українського мистця п. Михайла Мироша, що, як відомо, зробив собі й в Америці поважне імя.

Автором артикулу є **Clement Morro.**

В перекладі з французької мови на українську артикул звучить ось так:

Михайло Мирош, українець з походження, що замешкав в Злучених Державах, передає Новому Світові характеристичні прикмети своєї Батьківщини. Його **„Сальоме"** це прекрасна картина, яку виставлено на виставі „Акварель" у Ню Йорку. Не є це перша вистава яка приняла його праці, бо ці праці виставляв він у Народній Академії Рисунків при ул. 57 в Ню Йорку, в Товаристві незалежних артистів в Ню Йорку, "Gramercy Park", Клюбі Штуки і на багатьох інших виставах. Головно спеціялізується артист у композиціях стінних і релігійних, — радше є він декоратором, що любить простір і силу сюжету.

Передані ним портрети і характери взяті з життя. Стиль його оригінальний і хоч артист модерний у характері, однак завжди держиться середньої дороги.

Його декорації є принадні і повні артизму. Будучи завжди послушним голосові ідеї, осягає діла, повні щирости і сили. Прикладає багато праці, щоб осягнути правду, наскільки це можливе, та щоби дати якнайдокладніше зрозуміння алегоричних і релігійних сюжетів минувшини, чого доказом є його „Сальоме", повна виразу, з особами дуже вистудіюваними і з природньою поведінкою.

Михайло Мирош здається є тепер у повнім розвою свого таланту, має культуру широкого простору, а місяці, які він перебув на студіях у Кракові, Італії й Німеччині, лишили свій слід, який відбивається в його працях.

Нагоду ближче пізнати його праці витав би я з одушевленням. Тому надіюся, що в короткім часі Париж побачить його полотна в своїх сальонах штуки, бо він заслугує на те, щоби був знаний і в нас.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ПОМОНА, КАЛІФ.

Українська народня мистецька вистава.

Неділя. Осінній вчасний ранок. Ще сонечко заледви визирає зпоза гір Сан Бернардіно, а вже моя Парк Евеня оживляється самоходовим рухом. По реєстраційних табличках пізнати, що це гості з подальших та ближчих сторін спішать на повітову виставу, щоби в останній день нею налюбуватися. Сімнацять-денна вистава притягнула 550 тисяч відвідувачів.

Мені приходилося бути присутнім на одних з найкращих повітових вистав в Америці, як теж бути почасти ініціятором звеличання українського народнього мистецтва в полудневій Каліфорнії.

Три роки українське народнє мистецтво діставало тут менші та більші нагороди, а заразом і робило для нашої справи тиху дипльоматичну роботу посеред багатої та вибагливої американської публики...

Для цеї самої цілі і тим разом українці місцевости Помона влаштували на „Лос Енджелес Кавнті Фейр свою мистецьку виставу.

Українське народнє мистецтво своєю простотою, але тонкою красою приваблювало американське жіноцтво, що починає чимраз більше ним захоплюватися і навіть починає його примінювати до своєї модерної ноші. Біля української будки раз-у-раз затримувалися більші гуртки чужинців та випитували про Україну й українців. Шкода, що ми не мали відповідних розкидок з поясненнями та ріжними датами. Одначе запити зацікавлених чужинців ми старалися задоволяти усними відповідями. І так ми не зчулися як закінчилася вистава.

Про успіх цеї української вистави може послужити це що серед чужинецького відділу вона здобула найбільшу скількість нагород, а саме здобула сім нагород першої кляси, а чотири другої. На тому місці треба висказати подяку українським громадянам Сейнт Пол і Міннеаполіс, які прислали нам свої експонати. Без їх піддержки ця вистава не була би така успішна.

Головно цей успіх завдячувати треба пані Катерині Качмар зі Сейнт Пол і пані Процай з Міннеаполіс.

Нагороди першої кляси (блю рибон) осягнули: три експонати пані Качмарової, один Марусі Гоцівної, один Пелазі Приймаківної, один Юлії Пастушенко, один пані Ясенюк. Нагороди другої кляси (ред рибон) здобули два експонати Марії Процай, один пані Качмарової і один пані Киселишин. Американські часописи помістили про цю виставу і нагороди свої звідомлення.

Роман П. Пекай.

Розмова опівночі.

Пяний зачіпає полісмена: — Перепрашаю вас, пане, чи можна на полісмена сказати: осел?

— Не раджу вам, бо це образа державного службовця.

— А чи вільно ослові сказати: „Полісмен".

— Того вам ніхто не заборонить.

— Дякую вам, пане полісмен! — каже пяний!

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 26-го жовтня помер у 51-му році життя **ТЕОДОР ПАЛАШНЮК.**

Покійний полишив жінку і двоє дітей.

Похорон відбудеться в четвер рано, в годині 9-тій, з дому жалоби 45—19 512-та вулиця, Bayside, L. I., N. Y.

(Огол.). В. П. П.

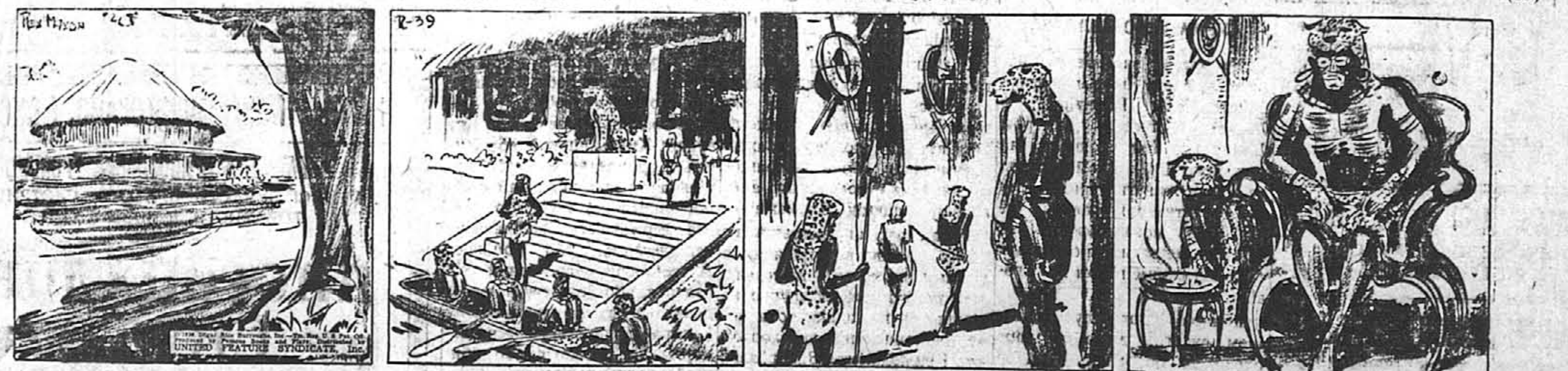
Точність.

Чоловік: — Наталю, пришиї Володкові ґудзик до мундура, бо бачу, що вже кілька днів ходить без ґудзика.

Жінка (по хвилині, недовірчиво): — Котрий ґудзик йому пришити, бо бачу, що аж два йому бракують.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(39)

Після кількох годин такої плавби човен завернув у вузький доплив ріки. Пливучи ним ще кількanaцять хвилин, біла дівчина, Калі Бвана, запримітила маленький острівець, на якому стояв великий деревляний будинок, що майже в цілости займав поверхню острівця. Це була столиця найвищого жерця організації людей-леопардів.

На сходах до цього будинку стояв сторож. Він стримав прибулих та зажадав від них тайного, пропусного гасла. Один з чотирьох чорних сказав йому гасло. Після того він приказав дівчині ступати за ним до середини дому. По обох боках видніли великі фігури леопардів. Пройшовши їх, вони увійшли до темного коридора.

Перейшовши коридор, дівчина побачила перед собою величезну салю. Довкруги неї стояли дивачно різьблені божки. Деякі з них мали тіло людське, а голову звірячу. На стінах висіли також дивачні образи, як теж ріжні списи, ратища та щити. Саля робила грізне і пригноблюче враження. Пізнати було, що тут панує жорстокість і насилля.

На другому кінці салі був трон, на якому сидів обридливого вигляду дикун. Він мав дивачні окраси на лиці і голові. Біла дівчина не бачила в своїм життю нічого більш огидного як цей чоловік. Скоро вона довідалася, хто він такий. Це був сам найвищий жрець цеї організації, Людимі. Біля нього лежав символ їх обряду, кровожадний леопард.